

Mitas:

Žmonės gali būti per seni, kad išmokyti komunikacijos ir raštingumo įgūdžių

Įvadas

„Mes bandėme jį išmokyti skaityti, bet nepavyko.“

„Ji nepadarė jokios pažangos.“

„Jis nesidomi knygomis.“

„Dabar jau per vėlu.“

„Skaityti reikia išmokti vaikystėje.“

Ar esate girdėję tokius teiginius anksčiau? Jie atspindi įsitikinimus, kurie sukuria barjerus tarp žmonių su negalia ir jų galimybių mokytis raštingumo. Dėl šių klaidingų įsitikinimų žmonės su negalia turi ribotą prieigą prie skaitymo medžiagos, nepakankamai laiko ir erdvės mokytis bei negauna prasmingo, visapusiško skaitymo mokymo. Tačiau šie įsitikinimai nėra pagrįsti įrodymais.

Ką atskleidžia šiuolaikiniai tyrimai?

Jie rodo, kad skaityti galima išmokti bet kuriame gyvenimo etape. Iš tikrųjų raštingumo mokymasis vyksta ir tęsiasi visą mūsų gyvenimą, nepriklausomai nuo to, ar gauname tiesioginį mokymą.

Pirmiausia pažvelkime į save kaip į pavyzdį. Mūsų raštingumo ugdymas nesibaigė tada, kai išmokome skaityti ar net baigėme mokyklą. Mes nuolat:

- Mokomės naujų žodžių.
- Giliname supratimą apie mėgstamas temas.
- Didiname sklandumą skaitydami tam tikro tipo tekstus, pavyzdžiui, vadovėlius, mokslinius straipsnius, laikraščius ir kt.

Šis nuolatinis mokymasis vyksta ir žmonėms su negalia. Nors jų pažanga gali neatrodyti tokia reikšminga ar funkcionali, gyvenimo eigoje patiriama sąveika su tekstais ir raštingumo veiklomis dažnai gerina jų įgūdžius. Jie gali labiau gebėti:

- Atpažinti paveikslėlius knygose.
- Suprasti naujus žodžius per patirtį ir pokalbius.
- Susieti asmenines patirtis su girdimomis istorijomis.
- Atpažinti aplinkoje esančius ženklus.
- Atpažinti raides žodžiuose.
- Išlaikyti dėmesį klausydamiesi istorijų ilgesnį laiką.

Visi šie įgūdžiai yra raštingumo mokymosi pagrindas, o tiesioginė mokymo pagalba gali juos dar labiau sustiprinti.

Tyrimai rodo, kad raštingumo įgūdžius galima ugdyti ne tik vaikystėje, bet ir bet kuriame amžiuje.

Šie tyrimai apima įvairaus amžiaus ir skirtingas negalias turinčius asmenis, įskaitant:

- 8, 12 ir 13 metų amžiaus asmenis, turinčius cerebrinį paralyžių, daugybines negalias ir autizmo spektro sutrikimą (Light & McNaughton, 2012).
- 54 metų moterį, turinčią cerebrinį paralyžių ir kognityvinį sutrikimą (Ollie & Swanson, 2006).
- 9–14 metų asmenis, turinčius intelekto sutrikimų, cerebrinį paralyžių ar Dauno sindromą (Fallon ir kt., 2004).

Tai aiškiai parodo, kad niekada nėra per vėlu mokytis skaityti ir ugdyti raštingumo įgūdžius.

Kaip ir jaunesni mokiniai, jie tobulino savo raštingumo įgūdžius ir pasiekė pažangą kai kuriose ar visose šiose srityse:

- Išmoko raidžių ir garsų atitikmenis.
- Įgijo fonologinio suvokimo įgūdžių (garsų jungimą, fonemų skaidymą).
- Išmoko skaityti pavienius žodžius.
- Pritaikė skaitymo įgūdžius bendrai skaitant tekstus.

Nors negalime tiksliai numatyti, kiek kiekvienas žmogus gali ar galės patobulėti savo raštingumo įgūdžiuose, žinome viena – be pastangų jokios pažangos nebus.

Šaltiniai:

Fallon, K., Light, J., McNaughton, D., & Hammer, C. (2004). The Effects of Direct Instruction on the Single-Word Reading Skills of Children who Require Augmentative and Alternative Communication. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 1424-1439.

Light, J. & McNaughton, D. (2012). Literacy Instruction for Individuals with Autism, Cerebral Palsy, Down Syndrome and Other Disabilities: Student Success Stories. Retrieved at:<http://aacliteracy.psu.edu/index.php/page/show/id/2/index.html>.

Ollie, M. & Swanson, M. (2006, November). *Facilitating Literacy Skills in an Adult who Uses AAC*. Poster presented at the American Speech-Language-Hearing Association Convention 2006, Miami, FL. Retrieved from: http://www.asha.org/Events/convention/handouts/2006/1298_Ollie_Melissa